

Šis romanas skirtas drąsioms moterims, tarnavusioms Vietname. Šios moterys, daugelis dirbusios slaugytojomis, užaugusios su pasididžiavimo kupinomis šeimos istorijomis apie Antrojo pasaulinio karo didvyrius, išgirdo savo šalies kvietimą imti į rankas ginklą ir išejo į karą. Pernelyg dažnai jos grįždavo į šalį, kuriai nerūpėjo jų tarnyba, ir į pasaulį, nenorintį nieko girdėti apie jų patirtis; šių moterų kovos po karo ir likimai gan dažnai likdavo pamiršti ir nustumti į paraštes. Didžiuojuosi turėdama progą parodyti jų stiprybę, ištvėrmę ir atkaklumą.

Visiems veteranams, karo belaisviams, dingusiesiems be žinios ir jų šeimoms, kurioms teko tiek daug paaukoti.

Galiausiai — medikams, kurie kovėsi per pandemiją ir atidavė didžiulę dalį savęs, kad padėtų kitiems.

Ačiū.

PIRMA DALIS

*Šis karas... įvarė tarp kartų tokį pleišta,
kuris gali suskaldyti visą šalį.*

— FRANK CHURCH

PIRMAS SKYRIUS

KORONADO SALA, KALIFORNIJA
1966 M. GEGUŽĖ

Siena su vartais aptvertas Makgratų dvaras buvo atskiras pasaulis — saugus ir privatus. Šioje vakaro prietemoje arkiniai Tiudorų stiliaus namo langai žaižaravo kaip deimantai sodrios, prižiūrėtos pievelės fone. Virš galvų sviro palmių lapai; baseine plūduriavo žvakės, o ant Kalifornijos ažuolo šakų suposi auksiniai žibintai. Prabangiai apsirengusių žmonių minioje padavėjai juodomis uniformomis nešiojo šampano taurėmis nukrautus padėklus, o kampe tyliai grojo džiazio trio.

Dvidešimtmetė Fransė Greisė Makgrat puikiai žinojo, ko iš jos šįvakar tikimasi. Ji privalo įkūnyti gerai išauklėtą jauną moterį — besišypsančią ir santūrią; bet kokia neigiama emocija turėjo būti suvaldyta ir tyliai užgniaužta. Namie, bažnyčioje ir Šv. Bernadetos mergaičių akademijoje gautos pamokos įskiepijo jai stiprų padorumo jausmą. Pastarosiomis dienomis per šalį besiritantys neramumai, pykčio protrūkiai gatvėse ir studentų miesteliuose jai buvo svetimi ir nepažįstami pasauliai, tokie pat nesuvokiami kaip ir konfliktas tolimajame Vietname.

Ji vaikštinėjo tarp svečių, siurbčiojo ledinę kokakolą, stengėsi šypsotis, stabčiojo persimesti vienu kitu žodžiu su tėvų draugais ir tikėjosi, kad jos nerimas nepastebimas. Be paliovos akimis naršė minioje ieškodama savo brolio, vėluojančio į jam skirtą vakarėlį.

Frenkė dievino savo brolių Finlėjų. Jie visuomet buvo neiš-

skiriami — du juodaplaukiai, mėlynakiai vaikai, kuriuos skyrė mažiau nei dveji metai; ilgas Kalifornijos vasaras jie leido nestebimi suaugusiųjų, važinėdamiesi dviračiais nuo vieno apsnūdusios Koronado salos galo iki kito ir retai grįždavo namo iki sutemų.

Bet štai jis vyksta ten, kur ji negalės lydėti.

Vakarėlio tylą sutrikdo automobilio variklio riaumojimas, o paskui — garsus, nepertraukiamas garso signalas.

Frenkė pastebėjo, kaip motina krūptelėjo nuo triukšmo. Betė Makgrat nekentė visko įžūlaus bei vulgaraus ir, žinoma, tikrai nemanė, kad apie savo atvykimą dera pranešti automobilio signalu.

Po kelių akimirų Finlėjus įpuolė pro galinius vartus, nuostabus jo veidas buvo iškaitęs, juodų plaukų garbana užkritusi ant kaktos. Jį buvo apsikabinęs geriausias draugas Rėjus Volšas, bet abu rodėsi sunkiai išsilaiką ant kojų. Jiedu girtai juokėsi, prilaikydami vienas kitą, o jiems už nugaros vis daugiau draugų plūdo į vakarėlį.

Vilkėdama nepriekaištinga juoda suknele, su karališka šukuosena mama pasuko prie grupelės besijuokiančių vaikinų ir merginų. Ji segėjo iš senelės paveldėtus perlus, kurie subtiliai priminė, kad Betė Makgrat kadaise buvo Betė Aleksander iš Niuport Bičo Aleksanderių.

— Berniukai, — tarė ji puikiai nutaisytu, lyg žavėjimo mokykloje išmoktu balsu, — kaip miela, kad pagaliau atvykote.

Finlėjus atsitraukė nuo Rėjaus ir pamėgino išsitiesti.

Tėtis mostelėjo, ir muzika nutilo. Staiga išryškėjo Koronado salos vėlyvo pavasario vakaro garsai: kimus vandenyno murkimas, palmių lapų kuždesiai virš galvos ir šunų amsėjimas gatvėje ar paplūdimyje. Tėtis, vilkintis specialiai siūtu juodu kostiumu, akinamai baltais marškiniais ir ryšintis juodą kaklaraištį, su cigarete vienoje rankoje ir Manhatano kokteiliu kitoje, žengė

pirmyn. Dėl trumpai kirptų juodų plaukų ir kvadratinio žandikaulio jis šiek tiek priminė buvusį boksininką, kuriam gyvenime nusišypsojo sėkmė ir kuris išmoko gerai rengtis. Tai buvo ne taip ir toli nuo tiesos. Net toje puikiai apsirengusių žmonių minioje jiedu su mama išsiskyrė spinduliuojama sėkme. Ji buvo iš senos pasiturinčios giminės ir visuomet buvo socialinių kopėčių viršuje, o jis ten užkopė savo keliu ir pasitikinčiai atsistojo greta jos.

— Draugai, šeima ir naujieji akademijos absolventai, — garsiai prakalbo tėtis.

Kai Frenkė buvo maža, jo balse galėjai justi šiokį tokį airišką akcentą, bet tėtis įdėjo labai daug pastangų, kad jo atsikratytų. Jis dažnai pabrėždavo savo, imigranto, legendą apie nusiteikimą ir sunkų darbą. Sėkmę ir galimybes, kurios atsivėrė vedus viršininko dukrą, jis minėjo retai, bet visi apie tai žinojo. Jie žinojo ir tai, kad po mamos tėvų mirties tėčio turtas išaugo daugiau kaip tris kartus, nes karštai ėmėsi nekilnojamojo turto Kalifornijoje verslo.

Jis apsikabino savo liekną žmoną ir prisitraukė arčiau lygiai tiek, kiek ji leisdavo esant viešumoje.

— Esame dėkingi, kad susirinkote padėti mums palinkėti gero kelio mūsų sūnui Finlėjui. — Tėtis šyptelėjo: — Nebereiks jo vaduoti iš Koronado policijos nuovados antrą valandą nakties po kokių nors nevykusių gatvės lenktynių.

Susirinkusieji tyliai susijuokė. Visi šiame vakarėlyje žinojo, koku vingiuotu keliu Finlėjus atėjo iki brandos. Nuo pat mažumės tai buvo auksinis berniukas, pašėlęs vaikas, gebantis suminkštinti net kiečiausias širdis. Žmonės juokėsi iš jo pokštų, jį nuolat sekiojo mergaitės. Finlėjų visi mylėjo, bet dažniausiai sutikdavo, kad jis tikra bėda. Jis buvo paliktas ketvirtoje klasėje antriems metams labiau dėl išdaigų nei dėl kokių kitų priežasčių. Kartais jis netinkamai elgėsi bažnyčioje ir Finlėjui patiko merginos trumpais sijonukais ir rankinukuose slepiančios cigaretės.

Juokui nutilus, tėtis tęsė:

— Keliu taurę už Finlėjų ir jo didįjį nuotyki. Didžiuojamės tavimi, sūnau!

Pasirodė padavėjai, nešini „Dom Pérignon“ buteliais, ir pripildė taures šampano; erdvėje pasklido stiklo taurių dzingsėjimas. Svečiai susispietė aplink Finlėjų; vyrai sveikindami tapšnojo jam per nugarą.

Jaunos moterys spraudėsi į priekį siekdamos jo dėmesio.

Tėtis mostelėjo muzikantams ir šie vėl užgrojo.

Pasijutusi nuošaly Frenkė pasuko į namą, praėjo pro erdvią virtuvę, kur maisto tiekėjai susikaupę dėliojo ant padėklų vieno kąsnio sumuštinis.

Frenkė įsmuko į tėčio kabinetą. Vaikystėje tai buvo jos mėgstamiausia vieta. Masyvūs odiniai krėslai, suoliukai kojoms, dvi sienos knygų, didelis rašomasis stalas. Ji įjungė šviesą. Kambarys dvelkė sena oda ir cigarais, buvo justis lengvutis losjono po skutimosi aromatas. Ant stalo gulėjo tvarkingai sudėti statybų leidimai ir architektūriniai brėžiniai.

Viena kabineto siena skirta jų šeimos istorijai. Įrėmintos nuotraukos, kurias mama paveldėjo iš tėvų, ir net kelios tėčio, atsigabentos iš Airijos. Ten buvo prosenelio Makgrato, vilkinčio karišką uniformą ir mojančio į kamerą, fotografija. Greta šios — įrėmintas karo medalis, kuriuo per Pirmąjį pasaulinį karą buvo apdovanotas senelis Francis. Įrėmintą jų tėvų vestuvinė nuotrauka kabėjo tarp įrėmintos senelio Aleksanderio „Purpurinės širdies“ ir laikraščio iškarpos, kurioje buvo laivo, kuriame jis tarnavo, grįžtančio į uostą karui pasibaigus, fotografija. Uniformuoto tėvo fotografijų čia nebuvo. Didžiulei savo gėdai jis gavo žymą 4-F* ir buvo pašalintas iš karinės tarnybos. Dėl to tėtis skųsdavosi privačiai, tik šeimos apsuptyje ir tik tuo

* JAV karinės tarnybos klasifikacija pagal tai, kiek žmogus tinkamas karinei tarnybai. 4-F reiškia, kad žmogus netinka karinei tarnybai. (*Čia ir toliau — vert. past.*)

atveju, jei prisigerdavo. Po karo jis įtikino senelį Aleksanderį statyti San Diege įperkamus namus grįžusiems veteranams. Tėvas vadino tai savo indėliu į karą ir jam nuostabiai sekėsi. Pokalbiuose taip didžiavosi „karine tarnyba“, kad visi Koronade, atrodo, pamiršo, jog jis nė netarnavo. Jo vaikų nuotraukų ten nebuvo, dar ne. Tėvui atrodo, kad žmogus turi nusipelnyti atsidurti ant šios sienos.

Frenkė išgirdo, kaip jai už nugaros atsivėrė durys ir kažkas tyliai tarė:

— Oi. Atsiprašau. Nenorėjau trukdyti.

Ji atsisuko ir pamatė Rėjų Volšą tarpduryje. Vienoje rankoje vaikinai laikė kokteilio taurę, o kitoje — „Old Gold“ cigarečių pakelį. Jis aiškiai ieškojo ramios vietos parūkyti.

— Slepūsosi nuo vakarėlio, — paaiškino ji. — Rodos, man nelabai linksma.

Jis paliko duris atviras.

— Matyt, aš taip pat. Tikriausiai tu manęs neprisimeni...

— Džozefas Rėjersonas Volšas; vadinamas Rėjumi. Visai kaip viskis, — mėgindama nusišypsoti tarė Frenkė. Taip jis prisistatė jai praėjusią vasarą. — Kodėl slepiesi? Juk judu su Finu kaip du vandens lašai. Abu mėgstate gerus vakarėlius.

Vaikinui prisiartinus Frenkės širdis ėmė keistai spurdėti. Jis taip veikė ją nuo pirmos susitikimo minutės, nors jiedu beveik nesikalbėjo. Ji nesumojo, ką pasakyti, nes jautėsi atstumta. Vieniša.

— Pasiilgsiu jo, — tyliai prisipažino Rėjus.

Frenkė pajuto, kad tuoj pravirks, ir nusigrėžė, nusuko veidą į garbės sieną. Rėjus atsistojo greta. Jie nenuleido akių nuo šeimos nuotraukų ir prisiminimų. Uniformuoti vyrai, moterys vestuvinėmis suknelėmis, medaliai už nuopelnus ir sužeidimus, trikampių sulankstyta ir įrėminta Amerikos vėliava, kuri buvo įteikta jos tėvo močiutei.

— Kaip nutiko, kad čia nėra kitų moterų nuotraukų, tik vestuvinės? — paklausė Rėjus.

— Tai didvyrių siena. Skirta pagerbti aukoms, kurias mūsų šeima sudėjo tarnaudama šaliai.

Jis prisidegė cigaretę.

— Moterys gali būti didvyrės.

Frenkė nusijuokė.

— Kas čia juokingo?

Mergina atsigręžė į jį, nusišluostė ašaras.

— Aš... na... neturėjai to galvoje...

— Aha, — nutęsė jis, įbedęs į ją žvilgsnį.

Frenkė neprisiminė, kad koks kitas vyras taip įdėmiai į ją žiūrėtų. Jai užėmė kvapą.

— Aš rimtai, Frenke. Juk jau tūkstantis devyni šimtai šešiasdešimt šeštieji. Visas pasaulis keičiasi.

Po kelių valandų, kai svečiai ėmė mandagiai skirstytis, Frenkė susizgribo tebemažstanti apie Rėjų ir jo išstartus žodžius.

Moterys gali būti didvyrės.

Niekas nieko panašaus nėra jai sakęs. Nei mokytojai Šv. Bernadetoje, nei tėvai. Net Finlėjus. Kodėl Frenkei niekada netoptelėjo, kad mergina, moteris gali gauti vietą ant jos tėvo sienos dėl ko nors didvyriško ir svarbaus, kad moteris gali išrasti kažką svarbaus, ką nors atskleisti ar būti slaugė mūsų lauke ir tiesiogine prasme gelbėti gyvybes?

Ši mintis prilygo žemės drebėjimui, saugaus jos žvilgsnio į gyvenimą, į save pačią perversmui. Metų metus vienuolės, mokytojai, mama jai kartojo, kad būti slaugytoja — tobula profesija moteriai.

Mokytoja. Slaugė. Sekretorė. Tai priimtini ateities pasirinkimai jos padėties merginai. Dar praėjusią savaitę motina iš-

klausė Frenkės nuogaštavimus dėl aukščiausio lygio biologijos žinių ir švelniai tarė: *Kam rūpi tos varlės, Frenke? Slauge tu būsi tik iki santuokos. Beje, laikas pradėti apie ją svarstyti. Mažiau dėmesio skirk pamokoms ir sulėtink tempą. Kam rūpi, kad anksčiau gautum atestatą? Turi dažniau eiti į pasimatymus.* Frenkė buvo mokoma tikėti, kad jos rūpestis — būti gera namų šeimininke, auginti gerai išauklėtus vaikus ir puoselėti jaukius namus. Savo katalikiškoje vidurinėje jos leido dienas besimokydamos kruopščiai lyginti kilputes, tobulai sulankstyti servetėles, elegantiškai serviruoti stalą. San Diego moterų koledže bendramokslės ir draugės taip pat nepasižymėjo maištingumu. Merginos juokėsi, esą siekia savo ŽMONOS laipsnio. Net pasirinkimas siekti slaugės išsilavinimo nesirėmė kokia gilesne savianalize; ji buvo susitelkusi tik į tai, kaip gauti gerus pažymius ir kad tėvai ja didžiuotųsi.

Kai muzikantai susipakavo instrumentus, o padavėjai ėmė rankioti tuščias taures, Frenkė nusispyrė batelius ir iš kiemo išėjo į Vandenyno bulvarą — plačią gatvę su šaligatviais, kuri skyrė paplūdimį ir jos tėvų namus.

Jai prieš akis driekėsi auksinis Koronado paplūdimio smėlis.

Kairėje buvo garsusis „Hotel del Coronado“, o dešinėje — didelė karinio jūrų laivyno oro bazė „Šiaurinė sala“, kuri visai neseniai buvo pripažinta jūrinės aviacijos pradininke.

Šaltas nakties brizas mėgino kedenti bob tipo šukuoseną sulig smakru, bet „Aqua Net“ neleido pajudėti nė vienai sruogelei. Frenkė atsisėdo ant šalto smėlio, rankomis apsvijio sulenktus kelius ir įbedė akis į bangas. Virš galvos kabojo pilnatis. Netoliese oranžinę šviesą skleidė paplūdimio laužas; nakties ore tvyrojo dūmų kvapas.

Kaip moteriai atverti savąjį pasaulį? Kaip pradėti savo kelionę, negavus kvietimo? Finlėjui lengva, takas jam nutiestas. Jis elgėsi taip, kaip visi Makgratų ir Aleksanderių vyrai: garbingai

tarnauti savo tėvynei ir vadovauti šeimos nekilnojamojo turto verslui. Niekas ir niekuomet nesiūlė Frenkei jokios kitos ateities — tik santuoką ir motinystę.

Už nugaros išgirdo juoką ir bėgančių žingsnių garsą. Jauna šviesiaplaukė nusiavė batelius prie pat bangų ir šoko į potvynį. Rėjus — pavymui, juokėsi, nė nepasivargino nusiauti. Kažkas ne į natą išdainavo „Walk Like a Man“.

Finlėjus klestelėjo greta Frenkės ir girtai pūstelėjo į ją.

— Kur visą vakarą buvai, lėlyte? Pasiilgau tavęs.

— Labas, Finai, — tyliai atsiliepė ji.

Atsirėmė į jį, prisiminė jų gyvenimą paplūdimyje; vaikystėje jie statė smėlio pilis, grojančiame ir pirmyn atgal Vandenyne bulvaru kursuojančiame vagonėlyje pirko „Creamsicles“*. Ilgas valandas leido ant banglenčių, sėdėjo jas apsižergę, plepėjo po karšta saule ir laukė tinkamos bangos, dalijosi slapčiausiomis paslaptimis.

Visuomet kartu. Geriausi draugai.

Frenkė žinojo, ko broliui dabar iš jos reikia; ji turėtų pasakyti Finui, kad didžiuojasi juo ir palydėti su šypsena, bet ji šito neįstengė. Jiedu niekada vienas kitam nemelavo. Neatrodė, kad dabar būtų laikas tai pradėti.

— Finai, esi tikras, kad privalai vykti į Vietnamą?

— Neklausk, ką šalis gali padaryti dėl tavęs; klausk, ką tu gali nuveikti šalies labui.

Frenkė atsiduso. Jiedu su broliu idealizavo prezidentą Kennedį. Jo žodžiai jiems šį tą reiškė, tad kaip ji galėtų prieštarauti?

— Žinau, bet...

— Tai nepavojinga, Frenke. Patikėk manimi. Aš baigiau karinę jūrų mokyklą ir gavau palankų paskyrimą į laivą. Netruksiu grįžti. Tu nė nespėsi manęs pasiilgti.

* Kvapių ledų ant pagaliuko rūšis.

Visi kartojo tuos pačius dalykus: komunizmas yra blogis, kurį būtina sustabdyti; tai buvo Šaltojo karo metai. Pavojingi laikai. Jei tokį didį žmogų kaip prezidentas Kenedis raudonieji galėjo nušauti vidury baltos dienos, kaip bet kuris kitas amerikietis gali jaustis saugus? Visi sutiko, kad negalima leisti komunizmui suklestėti Azijoje, tad Vietnamas — puiki vieta jam sustabdyti.

Naktinės žinios rodė, kaip kareiviai būriais žygiuoja per Vietnamo džiungles ir kelia nykščius prieš kameras. Jokio kraujo liejimo.

Finlėjus ją apsikabino.

— Ilgėsiuosi tavęs, Riešutėli, — tarė jis.

Frenkė išgirdo kimumą brolio balse ir suprato, kad jam nedrąsu išvykti.

Ar jis tai slėpė nuo jos? O gal nuo savęs?

Štai jie — baimė ir nerimas, kuriuos ji visą vakarą mėgino nuslopinti, numoti į juos ranka. Staiga tapo per sunku tvirti. Dabar jau prieš tai neužsimerksi.

Jos brolis vyksta į karą.

ANTRAS SKYRIUS

A teinančius du mėnesius kiekvieną sekmadienį po bažnyčios Frenkė rašė broliui. Jai atskriedavo juokingi atsakymai apie gyvenimą laive ir jo bičiulių jūreivių išdaigas. Jis siuntė sodriai žalių džiuuglių, plačių vandenų ir druskos spalvos smėlio paplūdimių nuotraukas. Pasakojo apie vakarėlius karininkų klube, barus ant stogų Saigone ir įžymybes, kurios atvyksta prablaškyti karių.

Jam nesant Frenkė susitelkė į mokslus ir baigė juos anksčiau laiko, su pagyrimu. Kaip naujai iškepta slaugė gavo pirmąjį darbą naktinėje pamainoje nedidelėje ligoninėje kaimyniniame San Diege. Pastaruoju metu ji ėmė svarstyti apie išsikraustymą iš tėvų namų ir atskirą nuosavą butą, šia svajone pasidalijo ir praėjusios savaitės laiške Finlėjui. *Pagalvok apie tai, Finai. Apie mus, gyvenančius nedideliame butuke prie paplūdimio. Gal Santa Monikoje. Kaip smagu galėtų būti...*

Šiuo metu, šaltą paskutinės lapkričio savaitės naktį, ligoninės koridoriuose visiškai tylu. Apsivilkusi iškrakmolytą baltą uniformą, su slaugės kepuraitė, prisegta prie tvarkingo, puikaus bobo, Frenkė ėjo paskui naktinės pamainos slaugytoją į atskirą kambarį be gėlių ir lankytojų, kuriame miegojo jauna moteris. Frenkei buvo paaiškinta — dar kartą, — kaip dirbti.

— Vyresniųjų klasių mokinė iš Šventosios Anos, — pasakė vyresnioji naktinės pamainos slaugytoja, o paskui vien lūpomis sudėliojo *kūdikis*, lyg šio žodžio įgarsinimas savaime būtų nuodėmė.

Frenkė žinojo, kad Šv. Anos vardu pavadinta vietinė netekėjusių moterų prieglauda, bet apie vieną dalyką niekas nekalbėjo: mergaites, kurios staiga išeidavo iš mokyklos ir grįždavo po kelių mėnesių tylesnės ir dar vienišiau atrodančios.

— Jos lašelinė beveik tuščia. Galėčiau...

— Dėl Dievo meilės, panele Makgrat, juk žinote, kad dar nesate tam pasirengusi. Kiek laiko čia praleidote? Savaitę?

— Dvi, ponია. Be to, esu kvalifikuota slaugytoja. Mano pažymiai...

— Nesvarbu. Kalbu apie praktinius įgūdžius, o jų turite mažai. Jūsų pareiga tikrinti basonus, papildyti vandens atsargas ir palydėti ligonius iki tualetu. Kai būsite pasirengusi kam nors rimtesniam, pranešiu.

Frenkė tyliai atsiduso. Ji leido tas ilgas, varginančias valandas studijuodama, anksčiau nei planuota įgijo slaugytojos kvalifikaciją ne tam, kad keistų basonus ir kedentų pagalves. Kaip jai įgyti praktinių įgūdžių, kurie būtini, kad gautų darbą svarbesnėje ligoninėje?

— Tad prašau stebėti ir registruoti vaistus lašelinėse. Man reikia tikslios informacijos. Eikite.

Frenkė linktelėjo ir ėmėsi savo naktinės rutinos eidama iš vienos palatos į kitą.

Buvo beveik trečia ryto, kai atėjo į 107 palatą.

Ji švelniai pastūmė duris, stengdamasi nepažadinti ligonių.

— Atėjai pasižiūrėti išsigimėlių pasirodymo?

Frenkė, nesumodama ką daryti, stabtelėjo.

— Galiu ateiti vėliau...

— Lik. Prašau.

Ji uždarė duris ir priėjo prie lovos. Ligonis pasirodė esąs jaunas vyras ilgais, šiurkščiais, šviesiais plaukais ir blyškiu lie-su veidu. Virš viršutinės lūpos styrojo reta šviesių rudų plaukelių linija. Jis priminė vaikigalį, skrodžiantį bangas banglente

Trestlo paplūdimyje, nepaisant kampe stovinčio neįgaliojo vežimėlio.

Po balta antklode buvo matyti jo kojų, bent jau vienos, kontrūrai.

— Gali pasižiūrėti, — tarė jis. — Juk neįmanoma nežiūrėti. Kas neapžiūrėtų mašinos lūženu?

— Aš jus nervinu, — pasakė ji ir žingtelėjo atbula, norėdama nusigręžti.

— Neišeik. Jie siunčia mane į Psichiatrijos skyrių, nes mėginau nusižudyti. Priverstinis gydymas ar koks panašus mėšlas. Lyg jie žinotų, kas mano galvoje. Taigi galbūt kuriam laikui tu būsi paskutinis mano matytas sveikai mąstantis žmogus.

Frenkė atsargiai žengė pirmyn, patikrino lašelinę, įrašė duomenis į ligonio kortelę.

— Turėjau pasinaudoti savo ginklu, — pasiguodė jis.

Frenkė nežinojo, ką sakyti. Jai dar neteko sutikti nieko, kas būtų mėginęs nusižudyti. Atrodė, kad klausti priežasties būtų nemandagu, bet taip pat nemandagu ir toliau tylėti.

— Praleidau šalyje tris šimtus keturiasdešimt dienų. Maniau, būsiu laisvas keliauti namo. Negerai, išbūti trumpą terminą.

Pastebėjęs akivaizdų Frenkės sutrikimą, paaiškino:

— Vietname.

Jis atsiduso.

— Mano mergina, Džilė, laukė manęs, rašė meilės laiškus iki pat to laiko, kai užmyniau tą prakeiktą šokinėjančią Betę* ir netekau kojos. — Vaikinas nuleido akis. — Ji pasakė, kad tikrai susidorosiu, tik reikia laiko. Mėginu...

— Mergina jums taip pasakė?

— Vargu. Slaugytoja Dvyliktojoje evakuacinėje ligoninėje.

* Šokinėjanti Betė — viena iš minų rūšių. Taip pavadinta, nes prieš sprogdama pašoka į orą.

O, žmogau, ji padėjo man tai išverti. Sėdėjo šalia per visą tą šūdą. — Jis pasižiūrėjo į Frenkę ir ištiesė ranką. — Ponia, ar pabūsitė šalia, kol užmigsiu? Man sapnuojasi košmarai...

— Žinoma, kareivi. Aš niekur neisiu.

Vaikinas užmigo, o Frenkė tebelaikė jį už rankos. Ji negalėjo liautis galvojusi apie Finlęjū ir jo kas savaitę siunčiamus laiškus, kupinus linksmų istorijų ir gamtos grožio. *Turėtum pamatyti čionykščius šilkus ir brangakmenius, lėlyte. Mama nesiliautų jų pirkusi. Ir, Dieve, tie jūreiviai moka linksmintis.* Brolis nuolat jai kartoją, kad karas eina į pabaigą. Volteris Kronkaitas tą patį sakė per naktines žinias.

Bet karas tebesitęsia.

O vyrai miršta. Ir netenka kojų.

Slaugytoja Dvyliktojoje evakuacinėje ligoninėje. O, žmogau, ji padėjo man tai išverti.

Frenkė niekuomet nesusimąstė apie slauges Vietname; laikraščiuose nebuvo minima nė viena moteris. Iš tikrųjų, niekas neminėjo jokios moters kare.

Moterys gali būti didvyrės.

Tai prisiminusi Frenkė pajuto tarsi prabudimą, naujų siekių antplūdį.

— Galėčiau tarnauti savo šaliai, — tarė ji vyrui, kurio ranką tebelaikė. Tai buvo maištinga, gąsdinanti ir pakylėjanti mintis.

Bet ar ji gebėtų? Tikrai?

Iš kur žinoti, kad turi tvirtybės ir drąsos tokiems dalykams? Ypač moteriai, užaugintai tapti dama, kurios drąsa nebuvo išbandyta.

Ji leido tai minčiai skleistis, užsimerkė, įsivaizdavo sakanti tėvams, kad įstojo į karo laivyną ir keliaus į Vietnamą, rašanti Finlėjui: *Prašyčiau fanfarų, įstojau į karo laivyną ir mane siųs į Vietnamą! Netrukus pasimatysime!*

Jeigu ji šitai padarytų, jie būtų kartu. Toje šalyje.

Ji galėtų nusipelnyti vietos ant didvyrių sienos; ir visai ne dėl sėkmingos santuokos. Už gyvybių gelbėjimą kare.

Tėvai ja labai didžiuotųsi, visai kaip didžiuojasi Finlėjumi. Visą gyvenimą jai buvo kartojama, kad karinė tarnyba — šeimos pareiga.

Palauk.

Pagalvok apie tai, Frenke. Tai gali būti pavojinga.

Bet pavojus nesujaudino. Ji būtų laivo ligoninėje, toli nuo kovos veiksmų.

Tuo metu, kai paleido kareivio ranką, Frenkė jau buvo apsisprendusi.

Praėjusią savaitę uoliai planavo savo laisvadienį, niekam nieko nepasakojo apie ketinimus, neklausė patarimų. Frenkė vis kartojė sau turinti nusiraminti, viską apgalvoti; ji ir stengėsi, bet tiesa ta, kad gerai žinojo, ko nori, ir nenorėjo, kad kas nors ją perkalbėtų.

Greitai nusipraususi po dušu ji grįžo į savo miegamąjį, kuris senų senovėje buvo įrengtas jaunai mergaitei: minkšta lova su baldakimu, storas kilimas ir dryžuoti tapetai, išmarginti Provanso rožėmis. Išsirinko vieną iš tų konservatyvių suknelių, kurias motina jai dažnai pirkė. *Kokybiški daiktai, Franse, iš pirmo žvilgsnio daug pasako apie moterį.*

Kaip ir tikėtasi, tokiu metu namai buvo tušti. Mama žaidė bridžą vietos klube, o tėtis dirbo.

13.25 Frenkė atvyko į arčiausią Karinio jūrų laivyno įdarbinimo biurą; čia stovėjo nedidelis būrys protestuotojų, kurie skandavo šūkius ir laikė iškėlę plakatus, kad KARAS NESVEIKA VAIKAMS IR KITOMS GYVOMS BŪTYBĖMS, o BOMBŲ MĖTYMAS SIEKIANT TAIKOS YRA TAS PATS, KAIP DULKINIMASIS SIEKIANT IŠSAUGOTI NEKALTYBĘ.

Du ilgaplaukiai vyrai degino savo šaukimus (tai buvo nelegalu), o minia juos skatino. Frenkė niekuomet nesuprato tokių protestų. Nejau šie žmonės išties mano, kad kelios skrajutės įtikins LBJ* stabdyti karą? Negi jie nesupranta, kad jei Vietname įsitvirtins komunizmas, tas pat nutiks visoje Pietryčių Azijoje? Negi jie neskaitė, kokie ydingi tokie režimai?

Išlipusi iš automobilio Frenkė pasijuto traukianti akį. Prisiartinusi prie minios, dar labiau prisispaudė savo brangų tamsiai mėlyną veršiuko odos rankinuką.

— Po velnių, mes niekur neisim! — šaukė susirinkusieji.

Minia atsigręžė į ją ir akimirką sustingo.

— Tai prakeikta jaunoji respublikonė! — staiga riktelėjo kažkas.

Frenkė prisivertė eiti toliau.

— O varge, — pasakė kažkas kitas. — Ta pupytė pamišusi.

— Neik ten, žmogau.

Frenkė atidarė naujokų biuro duris. Viduje, tiesiai po užrašu „Būk patriotas, stok į karo laivyną“, pamatė stalą. Gale jo stovėjo žmogus jūrininko uniforma.

Frenkė uždarė duris ir priėjo prie naujokų registracijos stalo.

Mitinguotojai beldė į langą. Frenkė stengėsi nekrūpčioti ir neatrodyti nervinga ar išsigandusi.

— Esu slaugė, — tarė ji nekreipdama dėmesio į triukšmą lauke. — Norėčiau stoti į karo laivyną ir savanoriškai vykti į Vietnamą.

Jūreivis nervingai nužvelgė lauke susibūrusią minią.

— Kiek jums metų?

— Dvidešimt, pone. Kitą savaitę bus dvidešimt vieni.

— Ponia, karo laivynas reikalauja atitarnauti dvejus metus

* Lyndonas Bainesas Johnsonas — 1961–1963 m. JAV viceprezidentas, 1963–1969 m. JAV prezidentas; juo tapo po J. F. Kennedy'io nužudymo.

prieš paskiriant į Vietnamą. Prieš jus išsiunčiant turėsite dvejus metus atidirbti ligoninėje JAV.

Dveji metai. Per tą laiką karas jau bus pasibaigęs.

— Ar Vietname nereikia slaugių?

— O, mums jų stinga.

— Mano brolis Vietname. Aš... noriu padėti.

— Man labai gaila, ponია. Taisyklės yra taisyklės. Patikėkite manimi, tai dėl jūsų pačios saugumo.

Nusiminusi, bet nepraradusi drąsos Frenkė išėjo iš naujokų registravimo biuro, nuskubėjo pro mitinguotojus, kurie jai pavymui rėkė nešvankybes, pasuko prie telefono automato ir jame rastuose Los Andželo geltonuosiuose puslapiuose pasitikslino artimiausio Oro pajėgų naujokų registravimo punkto adresą.

Tenai jai buvo pasakyta tas pats, kad reikia įgyti daugiau patirties JAV, prieš vykstant į Vietnamą.

Kariuomenės naujokų registravimo biure Frenkė pagaliau išgirdo tai, ko troško: *Žinoma, ponია. Kariuomenės slaugių korpusui reikia žmonių. Galėsime jus išsiųsti iš karto po bazinių mokymų.*

Frenkė užrašė savo vardą ant taškelių linijos ir štai taip tapo antrąja leitenante Franse Makgrat.